

Społeczeństwo

ZAKRES ROZSZERZONY

Material źródłowy do zadań 2. i 3.

O jednej z form aktywności społecznej

Dwa lata temu Darek był człowiekiem ze szklanego biurowca i – jak przystoi zarządzającemu bankowością detaliczną – właścicielem szwajcarskiego zegarka. W tym czasie 19-letni chłopak siedzący w hospicjum na łóżku z wyciągiem zastanawiał się, kto przyjdzie go odwiedzić. Czy przyjedzie jakiś nudziarz, czy może będzie z kim pogadać o ostatnim meczu NBA?

Śmiesznie wyglądał Darek, facet w garniturze, który zarabiał na spokój sumienia wysyłaniem jednego procenta podatku dochodowego na rzecz potrzebujących. Gdy pierwszy raz przyszedł do hospicjum i dopytywał o możliwość pomocy, myślał, że może przydać się w finansach, bo na tym się zna. Śmiali się. Zaproponowali – a może kosz?

Na podstawie: E. Gietka, *Nic wielkiego*, „Polityka” 2007, nr 6.

Zadanie 2. (0–1)

Podaj nazwę opisaną w tekście formy aktywności społecznej podjętej w hospicjum.

Nazwa formy aktywności społecznej –

.....

O jednej z form aktywności społecznej

Dwa lata temu Darek był człowiekiem ze szklanego biurowca i – jak przystoi zarządzającemu bankowością detaliczną – właścicielem szwajcarskiego zegarka. W tym czasie 19-letni chłopak siedzący w hospicjum na łóżku z wyciągiem zastanawiał się, kto przyjdzie go odwiedzić. Czy przyjedzie jakiś nudziarz, czy może będzie z kim pogadać o ostatnim meczu NBA?

Śmiesznie wyglądał Darek, facet w garniturze, który zarabiał na spokój sumienia wysyłaniem jednego procenta podatku dochodowego na rzecz potrzebujących. Gdy pierwszy raz przyszedł do hospicjum i dopytywał o możliwość pomocy, myślał, że może przydać się w finansach, bo na tym się zna. Śmiali się. Zaproponowali – a może kosz?

Na podstawie: E. Gietka, *Nic wielkiego*, „Polityka” 2007, nr 6.

Zadanie 3. (0–1)

Uzupełnij zdanie, wpisując typ podmiotu.

Podkreślony fragment tekstu dotyczy możliwości dokonywania przez podatnika odpisu na rzecz, które figurują pod odpowiednim numerem w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Materiały źródłowe do zadania 4.

Oblicza patriotyzmu i nacjonalizmu

Tekst 1.

Istnieje zatem patriotyzm nostalgiczny wyrażający się przywiązaniem do krajobrazu, do sielankowej atmosfery polskiej wsi, choćby była tradycyjna. Jest to patriotyzm naturalny, który ma w sobie coś cennego i pięknego, rodzi się sam, nie potrzebuje nauczycieli.

Niestety, ten nostalgiczny patriotyzm łączy się nieraz z innym, heroicznym. Patriotyzm heroiczny domaga się absolutnej wierności, gotowości do ofiar z mienia, a nawet z życia, dbałości o zachowanie obyczajów, a także, a może przede wszystkim, idealizacji narodowej przeszłości i poczucia dumy, że się do tego właśnie narodu należy.

Taki patriotyzm jest czymś anachronicznym, a jednocześnie niebezpiecznym. Przeradza się bowiem łatwo w trzeci rodzaj patriotyzmu, którym jest wąski nacjonalizm – a ten zawsze przynosi zamknięcie, poczucie obłączenia i zagrożenia. Boi się on krytyki, boi się trzeźwej oceny. Idealizuje własną moc, a w rzeczywistości jest skrajnym wyrazem biologicznego lęku o byt.

Na podstawie: B. Skarga, *Obywatel Polski, obywatel Europy*,
<http://odn.zce.szczecin.pl/ju/eduobyw/pliki/patriotyzm.html>

Tekst 2.

Zarówno patriotyzm, jak i nacjonalizm stały się generatorami olbrzymich zasobów zbiorowej energii i woli działania, motywami zachowań i czynnikami wpływającymi na bieg historii i kształt świata. Patriotyzm jest uczuciem, nacjonalizm – światopoglądem.

Patriotyzm jest wysoką wartością moralną, bo uczucie przywiązania do własnego kraju nie idzie w parze z nienawiścią czy wrogością do innych. Patriotyzm mieści w sobie szacunek i sympatię wobec patriotyzmu innych. W przeciwieństwie do nacjonalizmu patriotyzm nie jest konfliktogenny. Wręcz przeciwnie – towarzyszy mu często, choć nie zawsze, poczucie solidarności z ruchami patriotycznymi innych narodowości.

Nacjonalizm jest ideologią, która w oczach jego wyznawców uwalnia ich dążenia od hamulców natury etycznej. Własny naród stoi ponad wszelkimi innymi wartościami. Jest celem nadrzędnym, któremu należy podporządkować wszystko inne, a więc własne ambicje i plany, interesy partykularne i grupowe. Określenie interesu narodowego jako celu nadrzędnego uwalnia od norm etycznych i moralnych w dążeniu do niego.

Na podstawie: J. Nowak-Jeziorański, *O patriotyzmie i nacjonalizmie*, „Gazeta Wyborcza”, 10-11.11.2003.

Zadanie 4. (0–2)

Uzupełnij tabelę, porównując poglądy dotyczące patriotyzmu i nacjonalizmu, przedstawione w tekście 1. i tekście 2.

Porównanie poglądów	
A. Relacja między patriotyzmem a nacjonalizmem	
B. Wpływ nacjonalizmu na jednostkę	

Materiał źródłowy do zadania 5.**Typy rodzin**

Opis A. W średniowieczu obowiązywało pełne podporządkowanie się władzy ojcowskiej. Autorytet i powaga ojca były podkreślane na każdym kroku i uzewnętrzniały się w różnych obyczajach rodzinnych. Ojca – nazywanego panem ojcem – na powitanie całowano w rękę, a czasami padano do kolan. Bez jego pozwolenia nie wolno było siadać, odzywać się głośno ani jeść.

Opis B. Pod koniec XX wieku poglądy, jakoby zmywanie naczyń przez mężczyznę, czy jego pomoc w kuchni miały go ośmieszać, uważano za prowincjonalne. Znakiem naszych czasów stało się rozwiązanie ustawodawcze problemu „urlopów tacierzyńskich” – mężczyzna także może zająć się wychowaniem dziecka.

Na podstawie: *Obyczaje w Polsce. Od średniowiecza do czasów współczesnych*, pod red. A. Chwalby, Warszawa 2008, s. 129, 363.

Zadanie 5. (0–1)

Do każdego podanego opisu rodziny dopisz nazwę jej modelu.

Opis A. –

Opis B. –

Zadanie 2. (2 pkt)

Wpisz w odpowiednie miejsca tabeli nazwy opisanych zjawisk społecznych.

	Opis	Nazwa
A.	Rodzaj struktury społecznej, w której o przynależności człowieka do danej kategorii społecznej decydują: pozycja materialna, wykształcenie, prestiż społeczny oraz samookreślenie.	
B.	Podporządkowanie się normom, systemom wartości i wzorom zachowań obowiązującym w danej grupie; może być związane z naśladownictwem, uleganiem, identyfikacją i internalizacją.	
C.	Uproszczone, uogólniające i względnie trwałe przekonanie, często dotyczące grupy etnicznej; określane bywa także jako skrótowy i zabarwiony wartościująco obraz funkcjonujący w świadomości.	

Zadanie 4. (0–1)

Do każdego opisu dopisz nazwę odpowiedniej formy organizacji społeczeństwa.

Tekst. Formy organizacji społeczeństw

Opis A. Ta forma społeczeństwa opiera się na naturalnej gospodarce zbieracko-myśliwskiej oraz początkach hodowli zwierząt i uprawie roli. Kształt i charakter struktury społecznej uwarunkowany jest przez czynniki biologiczne: płeć, wiek, pokrewieństwo.

Opis B. Instytucją symbolizującą tę formę społeczeństwa jest uniwersytet. Społeczeństwa te opierają się na wysoko wyspecjalizowanej wiedzy. Cechą je charakteryzującą jest przejście od produkcji towarów do świadczenia usług.

Na podstawie: J. Błuszkowski, *Struktura społeczna*, Warszawa 1996, s. 33–67.

Opis A. –

Opis B. –

Zadanie 1. (0–1)

Zaznacz nazwę zjawiska społecznego przedstawionego w tekście.

Zjawisko to stanowi swoiste uzupełnienie socjalizacji. Mówiąc skrótowo – jeśli nie udało się kogoś przekonać do postępowania kulturowo akceptowanego, to można go przynajmniej zmusić. Jednak nie każdy czyn sprzeczny z jakąś istotną powinnością kulturową wywołuje reakcję społeczną. Między dewiacją w sensie normatywnym a dewiacją w sensie funkcjonalnym rozciąga się pewien margines tolerancji społecznej, w którym instytucje tego zjawiska społecznego nie podejmują działania.

Na podstawie: P. Sztompka, *Socjologia. Analiza społeczeństwa*, Kraków 2002, s. 409.

- A. anomia społeczna
- B. kontrola społeczna
- C. dewiacja społeczna
- D. akceptacja społeczna

Zadanie 22. (2 pkt)

Na podstawie tekstów źródłowych i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Pierwsze lata przemian społeczno-politycznych w krajach WNP ujawniły, że transformacja posttotalitarna wcale nie musi być procesem jednoliniowym prowadzącym do realizacji zunifikowanego modelu demokracji, a także wiązać się z fundamentalną wymianą elit władzy [...]. Również nie sprawdziła się teza, że transformacja demokratyczna jest wyjściową i warunkującą wdrażanie mechanizmów wolnego rynku. [...]

[*Aksamitne rewolucje*] przyniosły efekt odmienny od oczekiwanego. Zamiast dać impuls do wymiany przywódców i elit władzy, przyspieszenia procesów demokratyzacji i budowy społeczeństw obywatelskich, skutkowały kryzysami i autorytaryzmem [...].

Źródło: T. Bodio (red.), *Przywódtwo, elity i transformacje w krajach WNP. Problemy metodologii badań*, Warszawa 2010.

Wyrażenie „aksamitna rewolucja” po raz pierwszy użyte zostało jeszcze w okresie trwania trzeciej fali na określenie pokojowego przejścia władzy w Czechosłowacji w 1989 r. Od tego czasu termin ten poniekąd usamodzielniał się – zaczął służyć ogólnej charakterystyce rodzajowej rewolucji demokratycznych czwartej fali [...]. Aksamitne rewolucje, inspirowane i popierane przez Stany Zjednoczone, wstrząsnęły geopolityką obszaru byłego ZSRR [...]. Jeśli chodzi o prezydenta George’a W. Busha, to na wiosnę 2005 r. potwierdził on wolę Stanów Zjednoczonych, by eksportować demokrację nawet do najbardziej oddalonych zakątków na świecie. Mówił o zalewającej planetę „fali wolności”.

Źródło: V. Aviouckii, *Aksamitne rewolucje*, Warszawa 2007.

A. Wskaż argumenty krytyczne wobec *rewolucji aksamitnych* na obszarze WNP.

-
-

B. Wymień państwa postradzieckie, w których w XXI wieku doszło do *rewolucji aksamitnych*.

-
-